EUROPOS PARLAMENTAS

PILIEČIŲ LAISVIŲ, TEISINGUMO IR VIDAUS REIKALŲ KOMITETAS

Viešas seminaras,

kuriame dalyvauja

VALSTYBIŲ NARIŲ NACIONALINIAI PARLAMENTAI

PRANEŠĖJAS: Rosa DÍEZ GONZÁLEZ

Trečiadienis, 2005 m. kovo 17 d., 9.00–12.30 val.

60, rue Wiertz - Brussels
Altiero Spinelli Building
Room ASP 3E 2

TERORIZMAS: NUSIKALTIMAS TARPTAUTINIO BAUDŽIAMOJO TEISMO JURISDIKCIJOJE?
TIKSLAS

Seminaras vyks Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetui rengiant ataskaitą apie ES kovos su terorizmu veiksmų planą ir Europos strategiją jam plėsti (Rosa DIEZ GONZALEZ). 2002 m. birželio 13 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė pagrindų sprendimą dėl kovos su terorizmu, kurio didžiausia naujovė yra tai, kad pirmą kartą tarptautinės bendrijos istorijoje grupė valstybių priėmė bendrus įstatymus, kuriuose pateikiamas suderintas teroristinių nusikaltimų apibrėžimas ir už juos taikomos sankcijos.
Svarbu žinoti, kokios yra tokio tipo nusikaltimo sudedamosios dalys, palyginti su TBT jurisdikcijoje esančių nusikaltimų tipų sudedamosiomis dalimis.
Tarptautinis baudžiamasis teismas buvo įkurtas pagal 1998 m. liepos 17 d. Romoje pasirašytą sutartį, siekiant užtikrinti, kad žmonės, įvykdę ypatingai sunkius nusikaltimus, neliktų nenubausti ir jiems būtų skirta atitinkama bausmė.
TBT kompetencijai priklauso patys sunkiausi nusikaltimai, paliečiantys visą tarptautinę bendriją. TBT yra kompetentingas nagrinėti tokius nusikaltimus kaip genocidas, nusikaltimai žmonijai ir karo nusikaltimai, kurie yra apibrėžti statute ir patikslinti skyriuje „Nusikaltimų sudedamosios dalys.
„Nusikaltimų sudedamosios dalys“ nurodo, kaip interpretuoti partijų asamblėjos priimtų nusikaltimų, kuriuos ta pati asamblėja vėliau gali pakeisti, turinį.
Svarbiausia žinoti, kokios yra sudedamosios į TBT kompetenciją patenkančių nusikaltimų dalys, siekiant jas susieti su terorizmo nusikaltimą apibūdinančiomis sudedamosiomis dalimis.
Teisinė literatūra, JTO ir Europos Taryba (Rezoliucija 863 (1986); Pasiūlymas 1170 (1991), Parlamentinės asamblėjos rezoliucija 1271 (2002) pabrėžė, kad valstybės narės turi susitarti dėl terorizmo, kaip nusikaltimo žmonijai, apibrėžimo.
Seminaro tikslas – kartu su nacionalinių Europos Sąjungos valstybių narių parlamentų atstovais, ištirti, kiek terorizmo nusikaltimo sudedamosios dalys sutampa su kitų Tarptautinio

baudžiamojo teismo jurisdikcijoje esančių nusikaltimų sudedamosiomis dalimis ir kiek šios aukštos teisinės institucijos jurisdikcija gali būti įsteigta arba išplėsta, kad apimtų terorizmo nusikaltimus, siekiant užtikrinti, kad griežtai laikantis žmogaus teisių, tokiems nusikaltimams nebūtų taikomi įstatymų numatyti apribojimai ir kalbant teisės kalba, kad jie būtų laikomi vienais iš sunkiausių ir nepriimtiniausių nusikaltimų visoje tarptautinėje bendrijoje ir tarptautinėje teisėje.

Programa

9–9.05 **Seminaro atidarymas**

Jean-Marie CAVADA
Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pirmininkas

9.05–9.15 **Franco FRATTINI**
Europos Komisijos Pirmininko pavaduotojas ir teisingumo ir vidaus reikalų komisaras

9.15–9.25 **Antonio María COSTA**
Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro valdytojas

9.25–9.40 I. **BENDRIEJI Į TARPTAUTINIO BAUDŽIAMOJO TEISMO JURISDIKCIJĄ PATENKANČIŲ NUSIKALTIMŲ BRUOŽAI**

Elizabeth ODIO BENITO
Tarptautinio baudžiamojo teismo pirmininko pavaduotoja

9.40–9.55 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

9.55–10.10 II. TERORIZMO NUSIKALTIMO SUDEDAMOSIOS DALYS

Gijs DE VRIES
Europos kovos su terorizmu koordinatorius

10.10–10.25 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

10.25–10.40 III. **TERORIZMO NUSIKALTIMAI IR TARPTAUTINIS BAUDŽIAMASIS TEISMAS: KAI KURIE JURISDIKCIJOS KLAUSIMAI**

Maria Luisa CESONI

Vertimas pagal sutartį

Louvain katalikiškojo universiteto baudžiamosios teisės profesorė

10.40–10.55 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

10.55–11.10 IV. NACIONALINĖ TERORIZMO JURISDIKCIJA IR TARPTAUTINIS BAUDŽIAMASIS TEISMAS

Eduardo FUNGAIRIÑO
Ispanijos Karalystės centrinio baudžiamojo teismo vyriausiasis kaltintojas

11.10–11.25 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

11.25–11.40 V. UNIVERSALIOS TEISINĖS PRIEMONĖS PRIEŠ TERORIZMĄ IR BENDROJO TERORIZMO APIBRĖŽIMO POREIKIS

Jean-Paul LABORDE
Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro Terorizmo prevencijos skyriaus vadovas

11.40–11.55 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

11.55–12.10 VI. KOVA SU TERORIZMU, ŽMOGAUS TEISĖS IR TEISINIŲ VEIKSMŲ EFEKTYVUMAS

Roberto LAMPONI
Europos Tarybos teisinio bendradarbiavimo direktorius

12.10–12.20 Diskusija, dalyvaujant nacionalinių ES parlamentų atstovams

12.20–12.30 IŠVADOS IR SEMINARO UŽDARYMAS

Rosa DÍEZ GONZÁLEZ
Žmogaus laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto pranešėja

Vertimas pagal sutartį

PRIEDAS

Seminaro sekretoriatas

	Telefonas	**Adresas**	**Elektroninis adresas**
Ramón MARTINEZ SANCHEZ (Atsakingasis asmuo)	(32.2) 284.2024	Europos Parlamentas rue Wiertz RMA 01J016 B-1047 Brussels	dg2-libe@europarl.eu.int
Ryszard DE GROOT (Asistentas)	(32.2) 284.0795	Europos Parlamentas rue Wiertz RMA 01J047 B-1047-Brussels	dg2-libe@europarl.eu.int
Eva PICKMANN (Secretorė)	(32.2) 284.2094	Europos Parlamentas rue Wiertz RMA 01J002 B-1047-Brussels	dg2-libe@europarl.eu.int

Svarbi informacija asmenims, norintiems dalyvauti seminare

Šis seminaras yra atviras plačiajai visuomenei. Tačiau saugumo dėlei dalyviai, neturintys įėjimo į Europos Parlamentą kortelės, turi iš anksto gauti leidimą. Asmenis, norinčius gauti Europos Parlamento leidimą, prašome iki 2005 m. kovo 11 d. susisiekti su seminaro sekretoriatu.

Bus sinchroninis vertimas į 12 kalbų (EN, FR, DE, IT, NL, DA, EL, ES, PT, SV, PL, HU) ir pasyvus vertimas žodžiu į FI.

Europos Sąjungos kova su terorizmu

1. Įžanga

Šiuo metu terorizmas yra rimčiausia ilgalaikė grėsmė visose Europos Sąjungos valstybėse narėse ir pasaulyje. Dabartinė terorizmo grėsmė, kaip kadaise, neapsiriboja tam tikromis geografinėmis vietovėmis, kuriose teroristai, siekdami savo tikslų, smurtauja ir atlieka teroristinius veiksmus. Šių dienų teroristai veikia per tarptautinius ir sienas kertančius tinklus, naudodami priemones, kurios vienu metu gali sukelti niokojančius padarinius keliose šalyse.

Nė viena valstybė narė negali viena kovoti su terorizmo reiškiniu. Todėl Europos Sąjunga išplėtojo kovos su terorizmu politiką taip, kad valstybės narės galėtų veikti kartu, taip išlaikydamos pagrindinius principus, kuriais remiasi Sąjunga. Tačiau visos pastangos kovojant su terorizmu turi būti viena po kitos įtvirtintos įstatymų, kurie užtikrintų visišką žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių laikymąsi.

Susikūrus Trevi grupei, 1975 m. Europos Sąjungos valstybės narės pradėjo tarpvyriausybinį bendradarbiavimą dėl su terorizmu susijusių klausimų. Vėliau, 1992 m. Mastrichto sutartimi, 1997 m. Amsterdamo sutartimi ir 2001 m. Nicos sutartimi, Europos Sąjungai buvo suteiktos galios kovai su terorizmu.

1999 m. spalio 15 d. ir 16 d. Tampero ir 2004 m. lapkričio 4 d. ir 5 d. Briuselio (Hagos programa) tarybų pirmininkavimo išvadose buvo patvirtintos laisvės, saugumo ir teisingumo Europos Sąjungoje programos, kurių kiekviena buvo sudaryta penkerių metų laikotarpiui ir į jas buvo įtrauktos praktinės priemonės kovai su terorizmu, gerbiant žmogaus teises ir pagrindines laisves.

2. 2001 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento rezoliucija

2001 m. rugsėjo 5 d., prieš penkias dienas iki teroro išpuolių Jungtinėse Amerikos Valstijose, Europos Parlamentas, atsižvelgdamas į didelį Europos Sąjungos atsilikimą kovoje su terorizmu, priėmė rezoliuciją, kuria paragino Tarybą priimti du pagrindų sprendimus: vieną dėl terorizmo ir už terorizmą taikomų sankcijų apibrėžimo Europos Sąjungos lygmeniu sunorminimo, antrą – dėl Europos suėmimo orderio įvedimo ir įtariamųjų perdavimo bei formalių ekstradicijos procedūrų tarp valstybių narių panaikinimo.

3. 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro išpuolių padariniai

2001 m. rugsėjo 11 d. teroro išpuoliai Jungtinėse Amerikos Valstijose atliko katalizatoriaus vaidmenį ir paspartino Europos Parlamento ir Europos Tarybos pasiūlymų įgyvendinimą.

Nuo tada kova su terorizmu tapo vienu iš svarbiausių prioritetų ir valstybėms narėms, ir Europos Sąjungai bei jos institucijoms.

4. Priemonės Europos Sąjungos kovos su terorizmu veiksmų planui įgyvendinti

2001 m. rugsėjo 21 d. įvyko neeilinis Europos Tarybos susirinkimas ir buvo priimtas Kovos su terorizmu veiksmų planas. Nuo tada laipsniškai buvo priimtos plano įgyvendinimo priemonės, apimančios šias sritis:

a) Teisinis bendradarbiavimas

Šioje srityje Europos Sąjunga priėmė:

- 2002 m. birželio 13 d. priimtas Tarybos pagrindų sprendimas dėl kovos su terorizmu. Pirmą kartą tarptautinės bendrijos istorijoje valstybės narės priėmė suderintą terorizmo nusikaltimo apibrėžimą ir už terorizmą taikomas sankcijas. Nuo tada politinę motyvaciją sudaro pagrindiniai kriterijai, atskiriantys teroro nusikaltimą nuo bendrosios teisės nusikaltimo.

- 2002 m. birželio 13 d . Tarybos pagrindų sprendimą dėl Europos suėmimo orderio ir kapituliacijos procedūrų tarp valstybių narių.
  Suėmimo orderis nuo tada, kai pakeitė ekstradicijos procedūra, tapo istoriniu pokyčiu valstybių narių teisiniuose santykiuose. Ateityje Europos suėmimo orderį išduos ir vykdys tik teisėjai, be politinio įsikišimo.

b) Antiteroristinių departamentų bendradarbiavimas

Šioje srityje bus pažymėtos tokios priemonės:

- 2002 m. birželio 20 d. Tarybos pagrindų sprendimas dėl dviejų ar daugiau valstybių narių bendrų nusikaltimų tyrimų grupių sukūrimo;
- 2002 m. balandžio 26 d. Tarybos pasiūlymo dėl daugianacionalinių ad hoc grupių keistis informacija apie teroristus sukūrimo;
- kovos su terorizmu skyriaus įsteigimas Europolo viduje informacijai apie terorizmą rinkti ir analizuoti;
- darbo grupės kovai su terorizmu įsteigimas, siekiant kas šešis mėnesius įvertinti terorizmo grėsmę ir nustatyti svarbiausias teroristines organizacijas;
- įsteigti ES policijos vadų operatyvines darbo pajėgas, kurias sudarys valstybių narių policijos pajėgų vadai, siekiant keistis informacija ir patirtimi.

c) Kovos su terorizmo finansavimu priemonės

2001 m. gruodį ES priėmė antrą direktyvą dėl pinigų plovimo. Šiuo metu ji parengė trečią direktyvą, kurią dabar svarsto Europos Parlamentas.

d) Sienos kontrolė

Sienos kontrolės ir imigracijos srityje kovojant su terorizmu yra keletas ypatingai svarbių priemonių, ypač Europos išorinių ES sienų valdymo ir operatyvinio koordinavimo tarnybos, pradėsiančios veikti 2005 m. gegužės mėnesį.

Kitos priemonės daugiausia taikomos kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir nelegalia imigracija bei padeda kovoti su terorizmu. Kovoje su terorizmu ypač taikomos priemonės, susijusios su vizų išdavimu ir pasiūlymais į trečiųjų šalių piliečių vizas, leidimus nuolat gyventi ir į pasus įtraukti biometrinius duomenis.

e) Kovos su terorizmu integracija į išorės santykius

Kova su terorizmu tapo Europos Sąjungos išorės santykių politikos dalimi.

Šios priemonės taikomos bendradarbiavimo ir politinio dialogo bei pagalbos trečiosioms šalims kovoje su terorizmu forma ir ES aktyviai dalyvaujant visose tarptautinėse organizacijose.

ES sudarė bendradarbiavimo susitarimus, į kuriuos yra įtraukta kova su terorizmu per išorės santykius, visų pirma su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Rusija, Kanada ir Japonija.

Panašiai punktas dėl antiterorizmo yra įtrauktas į visus susitarimus su trečiosiomis šalimis.

5. Eurojustas

Eurojustas – tai teisinio bendradarbiavimo skyrius, įkurtas 2002 m. vasario 28 d. sprendimu. Jame yra 25 nariai, po vieną iš kiekvienos valstybės narės. Eurojusto tikslai, kovojant su rimtais nusikaltimais ir visų pirma terorizmu yra:

- didinti įvairių valstybių narių valdžios organų vykdomų tyrimų koordinavimą;
- padėti apibrėžti Europos nusikaltimų politiką.

6. Asmenų, subjektų ir teroristinių organizacijų sąrašas, siekiant įšaldyti lėšas ir policijos bei teismų bendradarbiavimas baudžiamaisiais klausimais

Kovodama su terorizmo finansavimu, ES paskelbė du skirtingus asmenų, subjektų ir teroristinių organizacijų sąrašus:

a) sąrašas, sudarytas ES, siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją 1373 (2001).
Sąraše esantiems asterisku pažymėtiems asmenims, grupėms ar subjektams (ES subjektams ar piliečiams) taikomas tik teisminis ir baudžiamasis bendradarbiavimas. Tiems, kurie nėra pažymėti asterisku (ne ES subjektams ir piliečiams) taikomas lėšų įšaldymas ir teisminis bei baudžiamasis bendradarbiavimas.

b) Kitą JTO sankcijų komiteto sudarytą sąrašą ES perima nepakeistą. Jame esantiems asmenims, subjektams ar grupėms taikomas lėšų įšaldymas ir teisminis bei baudžiamasis bendradarbiavimas.

7. 2004 m. kovo 11 d. teroro išpuolių Madride padariniai

a) Kovo 25 d. kovos su terorizmu deklaracija

Po teroro išpuolių Madride, 2004 m. kovo 25 d. ir 26 d. Europos Tarybos susirinkimo metu buvo priimta Kovos su terorizmu deklaracija ir nustatyti septyni atnaujinti strateginiai tikslai ES kovos su terorizmu veiksmų planui plėsti.

b) Kovos su terorizmu koordinatoriaus pareigybės įsteigimas

2004 m. kovo 25 d. Europos Tarybos deklaracijos 14 straipsnyje buvo nuspręsta įsteigti Europos kovos su terorizmu koordinatoriaus pareigybę. Koordinatoriaus pareigos:

- koordinuoti Tarybos kovos su terorizmu darbą ES;
- išlaikyti ir peržiūrėti visas priemones, kuriomis disponuoja Sąjunga, ir pateikti ataskaitą Tarybai;
- pateikti veiksmingas tolesnes priemones Tarybos sprendimams.

c) Peržiūrėtas ES kovos su terorizmu veiksmų planas

Europos Taryba 2004 m. birželio 17 d. ir 18 d. (13 išvadų punktas) priėmė peržiūrėtą ES kovos su terorizmu veiksmų planą, į kurį įeina beveik 200 priemonių paketas.
Europos Taryba pateiktą veiksmų planą pirmą kartą išnagrinėjo 2004 m. gruodžio 16 d. ir 17 d. ir toliau tai darys du kartus per metus.

d) Padidinto ES žvalgybos pajėgumo integracija

Pagal birželio 17 d. ir 18 d. Europos Tarybos išvadų 14 punktą, žvalgybos pajėgumas bus įtrauktas į Tarybos sekretoriatą, kuris nuo 2005 m. sausio 1 d. remdamasis nacionalinių žvalgybos tarnybų informacija, teiks Tarybai strateginius grėsmės įvertinimus bei didins informacijos mainus su Europolu.

e) Solidarumo punktas

2004 m. kovo 25 d. ir 26 d. Europos Taryba taip pat priėmė 25 valstybių narių solidarumo prieš terorizmą deklaraciją, kurioje teigiama, kad jei viena valstybė narė taps teroro išpuolio objektu, jos visos veiks solidariai.

Deklaracijos formulavimas yra toks pat kaip ir Sutarties dėl Konstitucijos Europai 42 straipsnio.

f) Terorizmo aukos

ES pademonstravo solidarumą terorizmo aukoms, visų pirma:

- 2004 m. kovo 25 d. deklaracija, kurioje Europos Taryba kovo 11 d. paskelbė Europos diena terorizmo aukoms atminti, kaip to prašė Europos Parlamentas 2004 m. kovo 11 d. rezoliucijoje;
- 2004 m. balandžio 20 d. Tarybos priimta direktyva dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms, į kurią įtraukiamos ir teroro išpuolių aukos;

- 2004 m. pagrindinio projekto priėmimu dėl psichologinės, medicinos ir socialinės pagalbos terorizmo aukoms ir jų šeimoms finansavimo.

Tarptautinis baudžiamasis teismas

Pradžia

Idėja įkurti nuolatinį tarptautinį baudžiamąjį teismą kilo dėl didėjančio tarptautinės bendruomenės noro ir poreikio užtikrinti, kad žmonės, įvykdę nusikaltimus ir nepakenčiami bendros socialinės sąmonės ir žmogaus orumo požiūriu, susilauktų atitinkamos bausmės ir neliktų nenubausti.

Šis noras buvo išreikštas Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje, o praktiškai įgyvendintas Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, kai buvo įkurti ir pradėjo veikti Niurnbergo ir Tokijo teismai ir gautas galutinis postūmis sukūrus tarptautinius baudžiamuosius teismus, kurių jurisdikcijoje buvo buvusi Jugoslavija ir Ruanda.

Nuo 1946 m. Jungtinės Tautos priėmė „Niurnbergo principus“, kurie yra tarptautinės individualios atsakomybės reikalavimo teisinis pagrindas, o 1953 m. Tarptautinė teisės komisija tapo atsakinga už dirvos paruošimą būsimam TBT.

Tarptautinio baudžiamojo teismo įsteigimas

TBT buvo įsteigtas kai 1998 m. liepos 17 d. Jungtinių Tautų diplomatinė įgaliotųjų atstovų konferencija Romoje sudarė tarptautinę sutartį, pavadintą Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutu.

Ji įsigaliojo 2002 m. liepos 1 d., o pirmoje 2003 m. pusėje 18 teisėjų ir kaltintojas pradėjo darbą.

Teismo struktūra

18 teisėjų renka valstybių partijų asamblėja. Teisėjai yra kompetentingi ir baudžiamosios teisės, ir proceso, ir tarptautinės teisės srityje.
TBT turi pirmininką ir du pirmininko pavaduotojus, o teisminių funkcijų vykdymo tikslais yra suskirstytas į tris skyrius:
- ikiteisminį skyrių;
- teisminio nagrinėjimo skyrių;
- apeliacijų skyrių.

Jurisdikcija asmeniui ir dalykui

TBT – tai specializuota tarptautinė teisminė institucija, kurios jurisdikcija yra fiziniai asmenys tik kai tai susiję su tam tikromis elgesio formomis, kurios statute yra apibrėžtos kaip tarptautinio masto nusikaltimai.
a) Kalbant apie asmenis, kurie patenka į šią jurisdikciją, reikia pažymėti, kad:
- į ją neįtraukiami nepilnamečiai iki 18 metų amžiaus;
- yra nustatyti įvairūs dalyvavimo nusikaltime lygiai, nuo asmenų, kurie tiesiogiai atliko nusikaltimą, iki tarpininkų, pagalbinių asmenų ar asmenų, nuslėpusių nusikaltimą;
- asmuo gali būti nubaustas tik tuo atveju, jeigu įmanoma įrodyti, kad jo veiksmai buvo tyčiniai.

Vertimas pagal sutartį

LT

b) Kalbant apie jurisdikciją dalykui, reikia paminėti, kad į TBT jurisdikciją įeina tik šie nusikaltimų tipai:
- genocidas,
- nusikaltimai žmonijai,
- karo nusikaltimai.

Į Teismo jurisdikciją įeis tokie agresijos nusikaltimai, kurie buvo apibrėžti ir jų sudedamosios dalys išvardytos Romos statuto pakeitime arba peržiūrėjime.

Jurisdikcijos galiojimo aspektai: ji nėra taikoma atgaline data, yra universali ir papildoma

TBT jurisdikcija netaikoma atgaline data. Tai reiškia, kad ji taikoma veiksmams, atliktiems po jos įsigaliojimo (2002 m. liepos 1 d.). Siūloma tokiems nusikaltimams netaikyti įstatymų numatytų apribojimų.

TBT jurisdikcija, išskyrus tada, kai yra vykdoma įsakius JTO Saugumo Tarybai, taikoma veiksmams, kurie, kaip įtariama, buvo atlikti dalyvaujančių valstybių teritorijoje arba tose šalyse, kurios nebūdamos dalyvaujančiomis pritaria šiai jurisdikcijai, arba kai įtariamieji yra dalyvaujančios valstybės arba valstybės, kuri pritaria Teismo jurisdikcijai, piliečiai. Ten jurisdikcijos gali ir nebūti, todėl TBT veikia dalyvaujančios valstybės arba kaltintojo įsakymu, kai kalbama apie veiksmus, įvykdytus ne šių šalių teritorijoje, o įtariamasis nėra tokios šalies pilietis. Šia prasme negalima teigti, kad jurisdikcija yra universali.
TBT jurisdikcija gali būti papildoma ir neatmeta nacionalinės jurisdikcijos. Valstybės gali ir privalo vykdyti jurisdikciją šiems nusikaltimams. Papildomuose santykiuose yra du pagrindiniai elementai: pirma, TBT jurisdikcijos trūkumas tuo atveju, kai valstybė turi bylos tyrimo ir nagrinėjimo jurisdikciją, antra, pagarba valstybės teismų santvarkai.

Išvada: politiniai aspektai

Be paties TBT jurisdikcijos apribojimų, nustatytų visų pirma kai kurioms dalyvaujančioms valstybėms statute, svarbu, kad Jungtinės Amerikos Valstijos, Kinija ir Rusija iki šiol atsisakė priimti statutą, todėl turi būti paminėta tarptautinė jurisdikcija.

Tokiu mastu universalus projekto pobūdis susiaurėja ir priklauso nuo aplinkybių.